

Боје личности

У склопу Целокупних дела Александра Тишме, Академска књига објавила је и његово аутобиографско дело *Сечај се вечкрај на Вали*

МИЋА ВУЛИЧИЋ

Већ у првој реченици, Александар Тишма дефинише своју аутобиографску прозу *Сечај се вечкрај на Вали* као извештај о свом животу. Описује и околности њеног настанка. У тренутку „подругљивом и пропастоносном“, током зиме 1991, почео је да испишује свој животопис, размишљајући о смрти мајке која је напустила свет неколико дана раније. Мајка је умрла „тако што јој се меморија, а то значи личност“, растакла, чилела, нестала. Пред закључком да је личност – меморија, јер док се сећамо шта смо чинили, „ми можемо саставити неко јединство које јесмо“. Александар Тишма начинио је круг око свог живота, склапајући изнова сопствено јединство, желећи да сећање и сваки одговор „дубље уреже у свест“.

Игру са успоменама почео је већ у наслову. Реченица „Сечај се вечкрат на твоју пријатељицу Вали“ (девојка је вероватно покушала да посвету напише на српском, а писац ју је, како се претпоставља, погрешно разумео, мислећи да вечкрат значи вечно) –

ОПСЕСИЈА
ЈЕДНОГ ПИСЦА:
АЛЕКСАНДАР
ТИШМА

написана је 7. маја 1945. Вали је желела да је се Тишма, тада војник у Словенији, „више пута сети“, па му је поклонила свеску за основце. И ето шта се догодило! На тврдим корицама књиге чија основна тема јесу управо сећања, њена посвета постала је позлаћена. Уз то, такав одабир назива књиге отворио је већ на почетку једно од најважнијих питања. Шта је битније у пишчевим сећањима? Шта је важније у сећањима, уопште? Опште или појединачно, крупни историјски догађаји или Вали?

Без сумње, *Сечај се вечкрај на Вали* понудиће одговор и оним читаоцима који су се после *Дневника (1942-2001)* Александра Тишме, дела које би могло остати упамћено као једно од најоригиналнијих и највреднијих те врсте, упитали зашто је писац на крају неког дана прескочио или шкрто описао „важан“ друштвено-политички догађај, док

је животно сликао, рецимо, свој однос према проституткама. Наиме, како је сам објаснио, у свој *Дневник* уносио је само оно што га „узбуђује и уздрмава“. Зато је у целој ствари мало општих места, попут битака пресудних за исход рата: своје белешке усмеравао је ка личном, ка интимном. Не осећајући потребу за спољним збивањима, најзадовољнији је био када би у текст провалила „опсесија једног писца, аутентични доживљај, јединствена боја личности“.

Темељ таквог поступка, који ће на крају створити један од најважнијих опуса у домаћој и европској књижевности, нису ништа друго до осећања самоће, изолованости, чак себичности, како ће забележити. Осећаће их као порок и недостатак, али ће, на крају, служити његовој сталној потреби да се удаљи од свакодневице и да се „потпуно усредреди на конструкције маш-

те“. Исписујући сјајне приче о оцу, власнику агентуре за продају јужног воћа, и мајци, која је, поред осталог, израђивала рукавице, женске стезнике и прслукe, писац ће повремено постављати питање ко је заправо (Србин? Јеврејин?), долазећи увек до истог закључка. „Одговарало ми је да будем нешто неодређено и да се тако понашам.“ Јасно, одувек је био писац, коме колектив не прија. Па била реч о скаутима, послератним новинским редакцијама или партизанима (војна пошта, са задатком да као полиглот чита писма војника). Тишма описује своје детињство, своју младост, фамилију, полно сазревање, или муке које доноси Други светски рат, смрт, ослобођење, комунизам и распад Југославије. Но, један сусрет са Прустовом књигом, и питање да ли су приче које је желео да напише већ написане, проломиће се попут одјека овом изванредном прозом. ■

SHUTTERSTOCK